

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opuscula Spiritiva - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss. Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Cap. IV. Difficile esse discernere à quonam principio sint instinctus, & motus nostri, ab intrinseco, an ab extrinseco. Notae aliquot & regulae ad id traduntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

CAP. IV.

Difficile esse discernere à quonam principio sint instinctus & motus nostri, ab intrinseco, an ab extrinseco. Nota aliquot & regulæ ad id traduntur.

I. **C**UM duplex sit principium omnium motuum animæ nostræ, ut supra dictum est, intrinsecum unum, nempe ipsa natura nostra sive spiritus humanus; alterum extrinsecum, Deus scilicet, vel diabolus: magnique momenti sit posse discernere, à quo ipsi motus, impulsus, instinctus, cogitationes, & affectiones nostræ oriuntur, priusquam ulterius progrediamur, aliquot regulæ ad id necessariæ præmittendæ sunt, quas sancti Patres divinitus inspirati tradiderunt. Difficilis enim est hæc Discretio, & vix paucis concessa, quibus Deus uberiores spiritus sui gratiam conferre dignatus est. Nec mirari quisquam de hoc debet, ut ait Gerson (a) *cum paucissimos inveniamus qui plenè sciant discernere cogitationes & affectiones suæ rationalis animæ, ut rationalis est, ab illis quæ sunt animales, videlicet in sensu communi, vel in organo phantasiæ. Quem invenies precor, ex timentibus Deum, & peccata fugientibus, qui semper & in omnibus ad liquidum prospiciat, dum tentationes vigent, si sensus eorum sit tantummodo in imaginatione, vel consensus in ratione? Adè non facile est discernere sensum à consensu. Quanto plus habet difficultatis probatio spiritus, dum videlicet instinctus unus vel inspiratio vehemens tangit mentem, si sit à Deo, vel ab Angelo bono aut malo, vel à proprio spiritu humano? cujus rursus sensus portio duplex superior & inferior adscripta est: cujus sentire divisionem perfectè dat illud verbum Dei quod pertingit usque ad divisionem spiritus & animæ.* Hæc Gerson. Sed præstat audire Bernardum (b) ex alta sua sapientia de hac re differentem. *Quis ita vigilet diligens observator motionum internarum*

a Gerson. de prob. spirituum. b Serm. 33. in Cant.

suarum sive in se, sive ex se factarum, ut liquido ad quæque illicita sensu cordis sui discernat inter morbum mentis, & morsum serpentis? Quantumlibet enim quis omni custodia servet cor suum, & omnia quæ intra se moventur vigilantissima intentione observet, etiamsi diuturnum forte in his habuerit exercitium & frequens experimentum, non poterit tamen ad purum in se dignoscere discernere ve ab invicem malum innatum, & malum seminatum. Nam delicta quis intelligit? & ego non possum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi fateor, unde assignem certam notionem inter partem cordis & seminarium hostis. Quippe utrumque malum, utrumque à malo, utrumque in corde, sed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etsi incertum quid cordi, quid hosti tribuam. Hactenus Doctor mellifluus, qui prius distinxit duplex genus cogitationum: quasdam enim cor intus parit, quasdam audit. Illæ à principio intrinseco, hæ ab extrinseco sunt. Tum certam notam & criterion tradidit, quo discernantur quæ à Deo sunt ab his quæ intus à nobis producuntur. Nam cum mala, inquit, in corde versamus, nostra cogitatio est; si bona, Dei sermo est. Illa cor nostrum dicit, hæc audit. Itaque pacem, pietatem, justitiam Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Caterum homicidia, adulteria, furta blasphemia, & his similia de corde exeunt, nec audimus ea, sed dicimus.

II. Est igitur, teste Bernardo, prima & infallibilis regula, quod omnis bona cogitatio, omnis ad bonum instinctus à Deo est; nam ut ait Augustinus, (c) *Quicquid bonum est, non nisi ab illo nobis est qui summe & incommutabiliter bonus est.* Rationem affert Prosper (d) dicens, quia cum nemo sit bonus, nisi solus Deus, quale erit bonum, quod auctorem non habet bonum? ex nobis verò, teste Apostolo (e) non sumus sufficientes aliquid cogitare tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex

c Lib. 2, ad Bonif. cap. 9. d adv. Collatozem, cap. 26. e 2. Cor. 315.

Deo est, qui omnem boni sufficientiam benignè nobis subministrat. Sicut enim subsistere non possumus sine illius operatione qui fecit nos; ita nec bonum velle aut cogitare valemus, nisi munere gratuito divinæ opitulationis adjuvemur.

III. Mala cogitatio ex nobis est, sed non semper. Est enim aliquod malum, quod corde quidem sentitur, non tamen exit de corde, sicut nostra cogitatio; sed immittitur à contrariis potestatibus, quale fuit quod diabolus in cor Judæ misisse legitur, ut traderet Dominum, clandestinis avaritiæ facibus miserum accendendo. Quamvis autem immisiones istas per angelos malos à cogitationibus sive affectionibus, quæ ex nobis oriuntur, indubitanter discernere non valeamus, ut ex allatâ Bernardi sententiâ constat; non desunt tamen probabilia quædam signa & conjecturæ, quibus illæ ab istis secernuntur.

IV. Illa, ad quæ movemur à principio intrinseco, libere inchoamus, prosequimur, perficimus, liberè intermittimus & abjicimus; & cum status præsens exigit, ad ea nos excitari experimur. Illorum verò, quæ ab extrinseco adveniunt, nec initium est in nostra potestate, nec facilè possumus progressum impedire: animum etiam ex improvise plerumque præoccupant, nulla præsentis causa præexistente. Idcirco quæ ab intrinseco sunt, certis notis & indiciis à Philosophis moralibus traditis dignoscitur: quæ autem ab extrinseco procedunt, nullam certam rationem, nullam regulam nobis notam habent. Etenim si bona sunt, à Deo pendent, cujus spiritus ubi vult spirat, & nescimus unde veniat, aut quò vadat: Si mala, à dæmone suggeruntur, cujus perversa voluntas & mille nocendi artes nulli mortalium satis perspectæ.

V. Principio extrinseco tribuendi sunt motus, qui vires naturales superant, quia natura seipsam non excedit. Illi quoque forinsecus immitti censentur, quos impetu quodam quasi aliunde immixtos patimur, nam motus na-

turæ placidiores esse solent. A foris item sunt, cum nulla in nobis dispositio, nulla præcedens occasia, nullus humorum excessus, nulla perturbatio inveniri potest, cui adscribantur.

VI. Cum malæ cogitationes excitantur in mente, hinc agnoscere possumus unde trahant originem. Si enim incipiunt in imaginatione ex turpium rerum repræsentatione, postquam in carne pravus motus exurgat, ejus solet esse suggestio, cujus halitus prunas ardere facit. Si verò motus primitus excitatur in carne, & inde turpes subsequuntur cogitationes, mali initium à pravitate naturæ est, & à concupiscentia quæ regnat in mortali corpore. Hoc indicio vir sanctus & sanctorum prudentiâ plenus Philippus Neri non à carne, sed à diabolo emanasse cognovit impuram quamdam tentationem, quæ in ipso exorta est ad aspectum cujusdam pauperis, quem nudo corpore obvium habuit Romæ prope Amphitheatrum: erat enim malignus hostis, qui hominis specie se illi objecerat, ut refert Gallonius in ejus vita. Quia verò in omni tentatione potentissima orationis arma arripere oportet, quibus sathan vincitur & in fugam vertitur: si post longam & ferventem orationem pravi motus perseverant, non à dæmone eos esse, sed à natura probabile est.

VII. Hoc item observandum, sæpe multa diabolo tribui, quæ depravatæ ac perturbatæ naturæ germina sunt. Corporum enim constitutio, & humorum, præsertim melancholici exuperantia, pravæque consuetudines, ac subitaneæ perturbationes gravissimas efficiunt commotiones, adeo ut multi à malo spiritu obsessi & possessi perperam existimentur, qui non nisi naturali morbo exagitantur. Idem accidit in bonis motibus. Nam fervor atarum & complexionis, ingenii acumen, & vehemens apprehensio varios affectus aliquando excitant, lacrymas & suspiria; altissimos animi sensus & cogitationes, extases quoque & alienationes, quæ cum à causis naturali-

bus oriantur, ab ignaris tamen divino spiritui adscribuntur.

VIII. Instinctus gratiæ ab instinctu naturæ his notis dignoscitur, quas auctor libelli de Imitatione Christi (f) fusiùs prosequitur, & quia liber vulgatissimus est, hic prætermitto. Illud autem maximè notandum, quod fervor procedens ex naturali temperamento, gravi aliqua difficultate superveniente, statim languet & evanescit: at qui ex Deo provenit, superato omni impedimento, ex periculis vires, & ex adversitatibus incrementum sumit; illa enim virtute roboratur, de qua scriptum est (g) *Aqua multe non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.*

IX. Divinæ inspirationis initium semper est à gratia, quæ voluntatem nostram prævenit, adjuvat, perficit. Unde est illa Domini sententia (h) *Sine me nihil potestis facere.* Nullum enim bonum in nobis est, nisi à summo bono nobis donetur. Cumque nos ea delectant, quibus excitamur ad Deum, non nutu nostro ac industriâ hoc fit, sed qui seminat in corde bonum semen, ipse idem rigat & dat incrementum ut possit voluntas nostra ab eo facta, quod per se vitiata non potest. Quia verò natura sibi relicta semper ad malum prona est, hinc fit, ut nonnunquam diabolici instinctus ab ipsa natura initium sumant, à qua exilientes scintillas pravis suggestionibus dæmon eventilat & accendit. Optimè ille novit quæ sint vires humanæ naturæ post lapsum primi parentis, & quam vehementer ipsa se suæ corruptionis pondere ad peccatum impellat. *Homo, inquit Bernardus, impulsor sibi est & sui mei præcipitator, ut non sit quod ab altero impulsore formidet: nam suo sine alieno impulsu cadere potest, alieno absque suo cadere non potest.* Sponte igitur in lubrico constitutos sæpe hostis impellit, conatus suos validiores fore confidens, si cum naturæ motu consenserint. Liquet ex his initia bonorum semper à Deo esse, malorum

f Lib. 3. c. 54. g Cant. 8. 7. h Joan. 15. 5. i Serm. 85. in Cant.

autem instinctus vel à diaboli suggestione in nobis oriri, vel ab ipsa naturæ ad malum inclinatione absque opera extrinseci impulsoris.

X. Quando internæ motiones à nobis ipsis oriuntur, suaviter ut plurimum ac leniter exurgunt, motumque ac vires naturæ ferè sequuntur: at cum veniunt ab extrinseco, duplex in iis modus observatur. Unus est, cum placidè incipientes ita se naturæ accommodant, ut omninò naturales existimentur: alter, cum violentiùs irruunt, nosque adedò vehementer concitant, ut agi potiùs quàm agere videamur. Manet tamen in his motibus illæsa semper & inconcussa humana libertas: nam diabolus, licet impellat, non nisi consentientes & non resistentes evertit. Deus verò, cum ad bonum nos incitat, dat simul velle & consentire; & tunc verè liberi sumus, cum nos liberat à servitute peccati, & transfert in libertatem filiorum Dei.

XI. Si motus pravus est, nihil prorsus refert discutere & scire, sitne à proprio, an à maligno spiritu: vigilandum potius & orandum, ne consensum illi præbeamus, undecunque proveniat. Bono autem instinctui, qui Dei solius est, obedire statim oportet, satagendo ne in vacuum gratiam Dei recipiamus.

XII. Cæterum nulla regula excogitari potest, quæ in aliquo singulari casu aut non fallat, aut fallere non possit; præter eam quæ defursum est à Patre luminum descendens. Sed neque certa demonstratione constare nobis potest, quod sancti Spiritus magisterio edocti bonum à malo, proprium ab alieno discernamus, quia (k) *spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat.* Et Job ait, (l), *Quasi furtivè suscepit auris mea venas susurri ejus: Et iterum, Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam.* Servanda itaque præscripta ab Apostolo documenta, (m) *Spiritum nolite extinguere: prophetiam nolite spernere: omnia autem præ-*

k Ioan. 3. 8. l Job. 4. 12. Idem 9. 11. m 1. Thess. 5. 19.

late; quod bonum est tenete. Hæc autem probatio tunc legitima esse censetur, cum sedulum de re proposita examen instituitur; atque omnis motio ad superiorum ac peritorum iudicium refertur. Sic cum Joseph, (n) narrasset patri somnia sua, increpavit eum pater, sed rem tacitus considerabat. Sic Helias: non in turbine adesse Dominum, non in commotione, non in igne, sed in sibilo auræ tenuis, rem serio examinans cognovit. Sic Beata Virgo (p) ab Angelo salutata cogitabat qualis esset ista salutatio. Sic Samuel (q) voce Domini audita ad Heli protinus cucurrit, ejusque monitis obedivit. Sunt qui dicant se alieno iudicio non credere, quia de suo certi sunt per occultam Dei revelationem. Sed his respondendum est posse hominem decipi, cum sibi credit: si autem credit superiori, aut consulit peritiores, errare non potest: respicit enim Deus animam humilem, & si revelatio vera est, nunquam permittet ut alterius iudicio elidatur.

CAPUT V.

Iudicium quo fit Discretio, non esse certum & infallibile; nisi adsit expressa revelatio. Ad discernendum inter varios spiritus per modum artis multa requiri. Quædam ad id regule præscribuntur.

I. **Q**UOD in fine præcedentis Capituli diximus, nullam certam & evidentem regulam dari, qua discerni spiritus possint, id paulò fusius & distinctius tractandum est, antequam de singulis spiritibus disseramus, ut è salebris, in quas multi impingere & labi solent, initio operis Deo juvante evadamus. Norunt omnes in hac palestra exercitati dubiæ quæstionis esse, sitne evidens vel obscurum, certum vel incertum illud iudicium, per quod spiritus discernuntur, sive dono specialis gratiæ id fiat, sive per modum artis & doctrinæ. In cuius rei explicatio-

Gen. 37. 0 3. Reg. 19. p Luc. 1. 91. Reg. 3.